

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Qvinta Controversia. An pœnitens, cum actu iustificatur, Deo propriè, & ex
iustitia satisfaciat pro culpa mortali in eum commissa per actum
contritionis & charitatis?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82325](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82325)

corporibus producit effectum. Itaque si Deus gratiam homini puro secundum perfectissimum essendi modum infunderet, ad omnes gratiae eo modo, quem diximus, extenderetur effectus: sicque posset homo ille ceteris gratiam & auxilia promereri. Quod etiam manifestè significat S. D. *inf. q. 6. a. 4. ut supra notauimus*. Et ex his euanescent argumenta Vasquezij; supponit enim gratiam adoptionis eosdem in quouis essendi modo sumptam effectus habere, quod est falsum.

Obiect. 2. Sic enim arguitur. Varius gradus intensiōis non variat naturam formae neque ei tribuit virtutem ad effectus diuersae rationis, sed tantum ad varios effectus eiusdem speciei maiores aut minores; ergo solum incrementum intensiōis, etiam usque in infinitum non sufficit, ut dicamus, eandem gratiam secundum naturam suae speciei in vno gradu esse principium condignè merendi alteri primam gratiam, in alio vero gradu non esse. Antecedens probatur exemplo. Nam si granum tritici est suapte natura semen tritici, maius granum erit semen maioris, non tamen erit semen alterius fructus; hoc enim esset naturam illius immutare. Et confirmatur, quoniam Apostoli & praesertim beata Virgo habitalem iustitiam & gratiam adoptionis in gradu perfectio habuerunt, & tamen non fuerunt condignè promeriti alicui minimum auxilium gratiae. Respondetur primò nullam esse consequentiam, quoniam effectus alteri merendi primam gratiam, vitam aeternam & auxilia non differt specie proprie & formaliter loquendo ab alijs effectibus gratiae, qui sunt mereri vitam aeternam & augmentum gratiae ipsius merentis; quia gratia ut aucta, & gratia simpliciter non differunt specie, sicut etiam eiusdem speciei est beatitudo propria & aliena: auxilia vero non propter se sed propter gratiam & vitam aeternam cadunt sub meritum: & ideo eadem efficacia, qua gratia vnus potest esse principium merendi gratiam & vitam aeternam alteri, potest etiam esse principium merendi illi auxilia ad gratiam & beatitudinem assequendam necessaria. Secundo negatur antecedens, quo ad eam partem, quae asserit varium formae gradum, includendo etiam summum, non tribuere illi virtutem ad effectus diuersae rationis, ut patet in exemplo de calore, qui in igne causa est vrendi & generandi in externa materia alium ignem, quem effectum non habet calor in aere vel aqua receptus. Ad probationem dico, exemplum non esse simile; nam nec tritici perfectio substantialis, nec virtus eius generatiua naturalis potest intendi vel remitti, sicut gratia, quae ad genus attingit qualitatis. Deinde effectus ex tritico generationis actu productus est naturalis, sed effectus ex gratia procedentes non sunt effectus naturales, sed morales ex ea medio liberae voluntatis actu procedentes; & ideo possunt esse multiplices & plures ex gratia summe perfecta, quam ea quae gradum siue modum suae perfectionis habet limitatum; qualis fuit etiam gratia Apostolorum & beatissimae Virginis, quamuis gratia cuiuslibet sancto homini vel Angelo concessa fuerit excellentior.

Obiect. 3. Contra eandem conclusionem produci potest argumentum, quo probat Aluarez suam primam Conclusionem: cuius praecipua vis consistit in verbis D. Tho. in respons. ad 2. dicentis, ad perfectam satisfactionem de condigno esse necessarium, ut actus satisfaciens habeat efficaciam infinitam, utpote Dei & hominis. Sed mentem D.

A Thom. supra cum Caietano satis exposuimus: loquitur enim ibi S. D. de satisfactione perfecta simpliciter & ex toto rigore iustitiae, & non ex suppositione diuinæ gratiae consideratæ, quatenus se tenet ex parte satisfaciens, ut loquitur conclusio nostra.

QVINTA CONTROVERSIÆ.

An penitens, cum actu iustificatur, Deo proprie, & ex iustitia satisfaciatur pro culpa mortali in eum commissæ per actum contritionis & charitatis?

DVAE SVNT extremae sententiae, & quinque mediae. Prima extrema fuit Caietani in opusculo de fide & operibus contra Lutheranos cap. 11. dicentis, nulla opera nostra esse satisfactoria pro peccatis nostris, quoad culpam. Quam opinionem secutus est Medina super hoc articulum. Eandem Nugnus tribuit Soto lib. 3. de Nat. & Grat. ca. 6. sed immerito.

Altera extrema sententia fuit Alexandri Alesis 3. par. q. 1. memb. 5. a. 2. Paludani 3. d. 20. q. 2. a. 2. & aliorum antiquorum quos refert Vasquez disp. 2. c. 1. dicentium, poenitentem per actum contritionis & charitatis condignè Deo satisfacere pro peccato mortali in eum commissio. Huic opinioni proximè accedit Scotus in 4. sent. dist. 15. q. 1. dicens, purum hominem potuisse Deo æquiualens reddere pro peccato; quia quantum malum fuit auersio à Deo per peccatum, tantum bonum est conuersio ad Deum per charitatem. Cui ex parte videtur assentiri Caietanus dicens: Si ponamus gratiam & charitatem ad satisfactionem concurrentem ex parte hominis satisfactoris, posse purum hominem pro peccato satisfacere, & loquitur indifferenter de peccato tam proprio quam alieno.

Sententia media est S. Thomae hic ad 2. & infra q. 85. a. 3. Quam sequuntur Capreolus in 4. s. d. 15. q. 1. a. 1. Conclusionem primam, & a. 3. ad argumentum contra primam conclusionem, Ferrariensis in 4. contra gent. cap. 54. Caietanus super hoc articulum & Soto in 4. d. 14. qu. 2. art. 2. & alij. In hac tamen explicanda sententia non conueniunt, sed valdè dissident recentiores, ita ut quinque possint mediae sententiae numerari. Prima est Suarezij, qui disp. 4. sect. 8. dicit sex. Primum est. Dici non potest eandem peccati remissionem, quae facta fuit gratis ante satisfactionem, postea etiam fieri per satisfactionem; quia repugnat idem debitum gratis remitti & per iustam solutionem. Secundum est. Remissio peccati mortalis est speciale gratiae beneficium, quod Deus confert homini poenitentiam agenti distinctum à gratia contritionis, vel dilectionis, per quam homo ad ipsam peccati remissionem suscipiendam disponitur.

E Tertium. Remissio peccati mortalis, quae confertur homini contrito & conuerso ad Deum per actuale dilectionem, in se & formaliter est gratia, non solum quia est supernaturale donum, sed etiam quia gratis datur, & non ex vera & propria iustitia. Quartum ex tertio deductum. Potuit Deus de potentia absoluta non remittere peccatum homini contrito si promissionem secludamus. Quintum. Nullus homo potest Deo satisfacere ad æqualitatem pro culpa mortali ab ipso commissæ, atque adeo ex vera & propria iustitia illius remissionem consequi. Vltimum. Imperfectè & ut aliqui loquuntur de congruo dici potest peccator satisfacere Deo pro peccato per veram conuersionem & contritionem ex auxilio gratiae profectam, ita ut Deo illam

Sententia
Doctorem.

illam acceptante & propter illam remittente of-
fensam gratis tamen remittatur à Deo pecca-
tum.

Valquez.

Secunda sententia est Valquezij *disp. 2. cap. 6.* di-
centis, contritionem poenitentis, licet posterior
sit in ordine efficientis ipsa infusione gratiæ ha-
bitualis, dicendam esse satisfactionem pro pec-
cato nostro; quia non videtur esse de ratione sa-
tisfactionis, ut virtute illius debitum dimittat-
tur, quia post debiti remissionem exhiberi po-
test, ut etiam in debitis pecuniarijs accidit, dici
verò satisfactionem, quia ex parte eius qui illam
exhibet, satis videtur factum pro tali debito; ac
proinde licet per gratiam habitualement prius na-
tura intelligatur remissa culpa & offensa; nihilo-
minus contritionem, quæ ordine naturæ conse-
quitur infusionem gratiæ habitualis, dicendam
esse satisfactionem; quia homo, quem poenitet
peccasse, satis videtur fecisse ut remitteretur sibi
peccatum & offensa, nisi iam remissa esset: in fine
verò capituli ait mereri nos remissionem pecca-
ti merito congrui.

Tertia sententia est asserentium, Contritio-
nem, ut antecedat gratiam habitualement, satisfacere
ex iustitia imperfecta pro culpa, quatenus au-
tem subsequitur gratiam habitualement, satisfacere
pro eadem culpa satisfactione perfecta. Hanc re-
fert Alvarez 3. loc.

Nugni.

Quarta sententia prædictæ proxima est Didaci
Nugni *inf. qu. 85. art. 3. d. 2.* qui dicit quatuor. Pri-
mum. Contritio est verè & propriè satisfactio
pro peccato mortali & pro pena æterna. Secun-
dum. Contritio duplici modo est satisfactoria
pro peccato, scilicet in quantum est prior natura
quàm gratia, & etiam in quantum est posterior
natura. Tertium. Hæc tamen satisfactio est im-
perfecta & non de rigore iustitiæ; unde non est
in specie iustitiæ commutativæ, sed habet suam
propriam speciem scilicet poenitentiam, quæ est
pars potentialis iustitiæ. Quartum. In priori na-
turæ antè infusionem gratiæ poenitens est in via
& intendit ad dignitatem, quod sufficit ad
satisfactionem imperfectam: in posteriori verò
naturæ, licet intelligatur remissum peccatum se-
cundum quod est intrinsecè malè afficiens ho-
minem, non tamen secundum quod est iniuria &
offensa facta contra Deum; quoniam sic formaliter
tollitur per contritionem, & ad hoc ordina-
tur satisfactio.

Alvarez.

Ultima sententia est Alvarezij quatuor ab eo
conclusionibus explicata. Prima est. Poenitens
per actum contritionis non satisfacit ex iustitia
etiam imperfecta pro peccato, quatenus est ma-
lum hominis peccantis, siue quantum ad habi-
tualement deordinationem & maculam, sed sub hac
ratione peccatum ita omnino gratis dimittitur
per infusionem gratiæ, ut nulla præcedat satisfac-
tio pro illo. Secunda est. Poenitens per actum
contritionis, ut ordine naturæ præcedit gratiam
iustificantem, non satisfacit ex iustitia etiam im-
perfecta pro culpa in quantum est iniuria Deo il-
lata. Tertia est. Per actum charitatis & contritio-
nis, ut sequitur gratiam iustificantem, satisfacit ex
iustitia imperfecta pro culpa mortali propria,
quatenus est malū Deo intentatū, & quatenus est
formaliter offensa & iniuria illius. Ultima est.
Poenitens per actum charitatis, & contritionis,
ut informatum gratia iustificante non satisfacit
Deo ad æqualitatem siue ex iustitia perfecta.

Resolutio.
Explicatur
sensus que-
stionis, & ofi-
ciatur di-

Ad Huius subtilissimæ controuersie defi-
nitionem supponenda primò sunt distinctiones illæ
satisfactionis in perfectam & imperfectam, & e-
ius quæ perfecta est in perfectam simpliciter &

A in perfectam ex suppositione diuinæ gratiæ, de
quibus latè supra diximus. Deinde aduertendum
est, quæstionem hanc esse non de potentia Dei ab-
soluta sed ordinaria, & de satisfactione non ab-
solutè perfecta sed ex suppositione tantum diui-
næ misericordiæ gratuito mouentis hominem
ad contritionem, aut etiam gratiam illi largien-
tis ut Deo pro peccato satisfaciatur. Quibus præ-
missis.

Considerandum est primò ex D. Th. 2. 2. q. 48. a. v-
nico, quòd sicut animali triplicis generis partes
assignantur, scilicet partes subiectivæ ut ho-
leo & bos: integrales ut caput, pedes &c. & po-
tentiales ut vegetatiuum, sensitiuum &c. ita cui-

B libet ex quatuor virtutibus cardinalibus, qua-
rum una est iustitia, partes attribuuntur subie-
ctivæ, & per quandam similitudinem etià integra-
les & potèntiales. Sūt igitur iustitiæ partes subie-
ctivæ species sub ea directè contētæ: hæc verò sunt
iustitia commutativa, distributiva, & legalis. In-
tegrales verò sunt declinare à malo & facere bo-
num, ut ait S. D. 2. 2. q. 80. a. 1. ad 2. potèntiales ve-
rò sunt religio, pietas, obseruantia, veritas, gratia
& aliæ quas enumerat S. D. in dicto art. Dicuntur
autem partes hæc potèntiales virtutes adiunctæ
iustitiæ, quæ virtus est principalis: quoniam in
aliquo cum ea conveniunt, sed ab eius perfectio-
ne deficiunt, ut ibidem explicat S. D. Qui tamen

C *inf. q. 85. a. 3.* poenitentiam ait speciem esse iustitiæ
directè sub ea positam, licet inter Deum & ho-
minem affirmet esse non posse iustum & æquale
simpliciter, sed tantum secundum quid. Ex quo
deducit S. D. in 2. 2. q. 8. a. 1. religionem esse virtu-
tem adiunctam iustitiæ; quia scilicet Deo non
potest reddere quantum debet: propter quam
causam idem S. D. in 4. dist. 14. qu. 1. a. 1. quæstioncula
5. poenitentiam ait esse partem iustitiæ, non quasi
speciem, sed quasi potèntialem. Verba D. Tho-
mæ sunt: Sicut religio ponitur pars iustitiæ à Tullio,
non quidem quasi species, sed quasi pars potèntialis, in-
quantum aliquem modum iustitiæ participat, ita et-
iam poenitentia pars iustitiæ debet poni. Quod etiam
alibi sæpius exprimit. Hanc apparentem contra-
dictionem conciliat Bergomas *dub. 107.* dicens,
poenitentiam esse partem iustitiæ potèntialem,
quia modum aliquem iustitiæ participat, sed ta-
men propriè dici debere speciem iustitiæ com-
mutativæ. Quod manifestum implicat contradi-
ctionem. Iustitia nāq; commutativa pars est sub-
iectiva iustitiæ sub ea tanquam species sub gene-
re collocata, ac proinde non modum tantum
aliquem iustitiæ participat, sed perfectam eius
habet rationem & æqualitatem, quæ speciebus
etiam omnibus propriè sub ea constitutis neces-
sariò convenit; alioquin non verè & propriè di-
ctæ species eius essent, sed partes tantum potè-
ntiales.

E Dicendum ergò videtur, duplices esse virtu-
tes adiunctas iustitiæ. Nam quædam sunt quæ to-
tam eius rationem participant, licet ex parte de-
ficient; quædam non totam iustitiæ rationem ad-
mittunt, sed modum quandam ac similitudinem
videntur habere iustitiæ. Ratio namque iustitiæ
est ut alteri reddat, quod ei debetur secundum
æqualitatem; quam totam rationem participant
religio, pietas, obseruantia, & poenitentia, quam-
vis ex parte deficient ab ultima conditione, quia
reddere non possunt æquale simpliciter, sed tan-
tum secundum quid siue proportionabiliter. At
veritas & affabilitas siue amicitia, quas in allegata
q. 80. in 2. 2. S. D. ait cum Cicerone adiunctas esse
iustitiæ, veluti partes eius potèntiales, non to-
tam neque veram aliquam & propriam iustitiæ
ratio-

rationem participant, sed quandam tantum eius A habent similitudinem & modum. Neque enim in eis est debitum legale, quod est iustitiae proprium, sed morale tantum, nec vlla proprie dicta in eis apparet & qualitas. Quamuis itaque proprie, verè & absolute loquendo tam illae, quam istae sint iustitiae partes tantum potentiales, non autem species: priores tamen, quae totam participant iustitiae rationem, licet ex parte deficiant, dici possunt iustitiae partes subiectivae & species sub ea directe post se comparatione posteriorum, quibus nulla proprie convenit iustitiae ratio, nisi quod ad alterum sunt, sed modus tantum quidam eius & similitudo. Est igitur penitentia virtus adiuncta iustitiae, quae ad commutativam reducit, ut imperfectum ad perfectum; & ideo S. Doct. *in 1a q. 85. a. 3. ad 3. ait penitentia sub iustitia commutativa contineri, vel dicas ut sup. in 2 p. 2. Cont.*

Secundo observandum est ex D. Th. in 4. d. 14.

Distinguitur duplex ratio peccati, scilicet ratio peccati in se, & ratio peccati in ordine ad iustitiam.

1. 2. a. 4. peccatum dupliciter posse considerari. Vno modo quatenus est malum hominis peccantis privans illum divina gratia, quae vita est animae spiritualis & causans maculam in anima & deordinationem post actum peccati perseverantem. Alio modo quatenus est iniuria & offensio Dei modo superius explicato. Cum itaque de satisfactione loquimur poenitentis pro peccato, non est sermo de peccato priori modo sumpto; sic enim peccatum per infusionem divinae gratiae dimittitur, nulla praecedente satisfactione, quam supra diximus, non in bonum satisficientis, sed eius, cui satisfactio fit, ordinari; satisfactio namque actus est iustitiae, quae ad alterum est non ad seipsum.

Tertio notandum est ex D. Th. & Cai. 1. 2. q. 113. a. 8. Iustificationem impii fieri hoc ordine, ut primo sit infusio gratiae, secundo motus liberi arbitrii per actum dilectionis in Deum, tertio motus liberi arbitrii per actum odii in peccatum, quarto affectio iustitiae, quinto remissio culpa. Cuius ratio est; quoniam actio, qua Deus peccatori gratiam infundit, id est infusio gratiae duo habet officia formaliter distincta: Alterum est inducendi bonum, & alterum est expellendi malum. Et quoniam in adultis haec non efficit tantum per modum actionis naturalis, sed etiam medio libero arbitrio, ideo ad infusionem gratiae quatenus inductiva est, sequitur motus in Deum per actum dilectionis, & consecutio iustitiae quae consumatur in remissione culpa, ut est offensio Dei: Quatenus autem expulsiua est, sequitur ex ea motus liberi arbitrii in peccatum, & expurgatio à peccato quatenus est malum ipsius peccatoris. Ut autem ibidem ait S. D. ad 1. recessus à termino & accessus ad terminum dupliciter considerari possunt: Vno modo ex parte mobilis, & sic recessus à termino praecedit accessum ad terminum, quia prius est in subiecto mobili oppositum, quod abijcitur, & postmodum est id, quod per motum assequitur mobile: sed ex parte agentis est contrarium; nam agens per formam in eo praexistentem agit ad remouendum contrarium. Sicut Sol per suam lucem agit ad remouendum tenebras; & ideo ex parte Solis prius est illuminare, quam tenebras removere, ex parte autem aeris illuminandi prius est purgari à tenebris, quam consequi lumē ordine naturae, licet utriusque sit simul tempore. Cum igitur infusio gratiae & remissio culpa dicatur ex parte Dei iustificantis, consequens est, ordine naturae priorem esse infusionem gratiae, quam culpae remissionem: at ex parte hominis iustificati enim est contrarium; prius est enim ordine naturae liberatio à culpa, quam consecutio gratiae iustificantis. Ad quorum amplio-

re intelligentia recolenda est doctrina Philosophi in 2. *Phys.* dicentis, causas esse sibi inuicem causas, quo fit, ut secundum diuersas suas causalitates vna sit altera prior, & e contra, ut patet in causa finalis & efficiēti, nam sanitas prior est in genere causae finalis suppositione medicine; haec verò prior est sanitas in genere causae efficiētis. Similiter etiam vetus titulus aer ingrediens prior est apertione fenestreae in genere causae efficiētis; at in genere causae materialis seu dispositivae prior est apertio fenestreae quam aeris ingressus. Forma item substantialis prior est in genere causae efficiētis seu principij formalis dispositione vltima eam in materia comitante; sed in genere causae materialis prior est vltima dispositio. Igitur secundum ordinem naturae ex parte agentis primò est infusio gratiae, secundo expulsio peccati, quatenus est malum peccatoris, maculam & deordinationem inducens in animam, tertio est motus liberi arbitrii in Deum summe dilectum; quarto est motus liberi arbitrii in peccatum summe odio habitum; quinto inductio iustitiae, cuius consummatio est condonatio culpa, quatenus est offensio Dei, ut patet ex D. Th. in *allegata q. 112. a. 6.* Ex parte verò hominis iustificati priores sunt actus poenitentiae, ut procedunt à libero arbitrio. Et quemadmodum materia prima formam praecedit in genere causae materialis, à qua tamen habet existentiam in genere causae formalis, & dispositiones vltimae ad formam praecedunt illam in genere causae materialis, & tamen ab ea praecedunt in genere causae efficiētis seu principij formalis: sic actus poenitentis, quibus disponitur ad gratiam, sunt ea priores in genere causae materialis, sed tamē ab ea virtutem habent ad gratiam ipsam vltimò disponendi. Ut enim ibi subtiliter Caiet. aduertit, infusio gratiae, quatenus operatur per modum liberi arbitrii, gratuite mouet liberum arbitrium ad dilectionem Dei & detestationem peccati: sicque praue nit ordine causalitatis materialis seu dispositivae non solū eisdem actus, ut informatos gratia, sed etiam seipsam ut gratum faciēte; ita ut Deus vnica tamē actione, qua gratiam infundit, gratuite moueat voluntatem ad dictos actus & gratū faciat, & quatenus gratuite mouet liberum arbitrium, disponit hominem ad gratiam vltima dispositione. Cum igitur actus poenitentiae tripliciter possint considerari, primò ut procedunt à libero arbitrio, secundo ut sunt ex infusione gratiae mouentis ad dictos actus & per eos disponentis ad ipsam gratiam, ut est gratum faciēs; Tertio quatenus iam sunt informati gratia, sicut primo modo suppti praecedunt seipsos secundo modo sumptos in genere causae materialis suae dispositivae, & à se ipsis secundo modo suppti praue niuntur in genere causae efficiētis & quasi formalis, sic eisdem actus secundo modo sumpti seipsos materiali causalitate praecedunt tertio modo sumptos; qui tamen hoc tertio modo suppti seipsis priores sunt formali causalitate secundo modo consideratis.

Sed quoniam, ut antè diximus cum D. Tho. ex parte hominis iustificati prius est liberatio à culpa, quam consecutio gratiae iustificantis, ideo post dictorum actus poenitentiae secundo modo sumptos sequitur ordine naturae tertio loco liberatio à culpa, quatenus est malum hominis inducens maculam &c. & quarto loco est gratia gratum faciēs, ac proinde ut informatos actus illos, & in eodem instanti naturae sunt actus illi ut informati gratia. Ex parte igitur hominis, qui iustificatur: primò sunt actus poenitentiae, quamuis ex libero arbitrio proce-

procedunt; secundò sunt idem actus, vt procedunt ex infusione gratiæ mouentis voluntatem, seu liberum arbitrium ad dictos actus, & ita disponentis ad gratiam; tertio est liberatio à culpa vt est malum hominis; quarto est gratia vt gratum faciens, & vt informans dictos actus, & in eodem instanti naturæ sunt actus illi, vt informati gratia; quinto est consecutio iustitiæ, quæ consummatur in remissione culpæ prout est offensæ Dei; sic enim remissio culpæ intelligitur esse terminus iustificationis, vt colligi facile potest ex a. 6. d. q. 113. addita illi doctrina a. 8. eiusdem q. non enim est hic locus hæc latius explicandi.

*Quæ ratio-
ne, & or-
dine pœni-
tens, cū in-
iustificatur
Deo pro cul-
pa satisfaci-
at, & ita
men eum re-
missionem
non merea-
tur, sed gra-
tis à Deo in-
iustificatur.*

Ex His iam facile poterit explicari ac benè dissolui modus propositæ Controuersiæ. Estimandum est enim Deum vnico quasi totali, & eo gratuito suo beneficio peccatorem iustificando illos omnes effectus veluti partes vnius totalis, perfectique beneficij eo ordine, quo diximus, in eius anima causare: Et quemadmodum vnica Dei operatio, quæ est infusio gratiæ, iustificatio est, in prioribus quidem effectibus habes esse veluti in fieri & inchoatum ac incompletum, sic idem actus pœnitentis vna satisfactio sunt pro culpa quatenus est offensæ Dei, primò quidem imperfecta ac veluti in fieri & inchoata, tandem verò perfecta & consummata. Cū enim Deus gratiam infundens, liberum hominis mouet arbitrium ad detestationem peccati propter Deum suum dilectum, iustificationem inchoat, quam prosequitur gratum hominē sibi reddendo, illum emundando à culpa, prout est eius ipsius hominis malum, & tandem complet iustum illum efficiendo & culpam ei vt est offensus gratiæ condonando. Similiter homo peccator à Deo motus satisfactionem inchoat pro peccato per actus pœnitentiæ à libero arbitrio procedentes, quatenus ex diuinæ gratiæ motione virtutem habent ad ipsam gratiam, vt gratum facientem vltimo disponendi: Sed perficitur hæc satisfactio per eisdem actus, quatenus iam sunt informati gratia; sic enim verè & propriè ac perfectè in suo genere, quamuis non ex rigore iustitiæ, neque perfectè simpliciter pro culpa satisfaciunt, quatenus est offensæ Dei. Et idem dicendum est de amicitia hominis, qui nunc iustificatur, cum Deo; cum enim infusione gratiæ moueatur hominis voluntas ad actus pœnitentiæ iam dictos, inchoatur hominis amicitia cum Deo, per gratiam autem gratum facientem, quatenus gratum efficit hominem Deo, magis perficitur, per remissionem autem iniuriæ siue offensæ completur; adeò vt in vltimo tantum instanti naturæ siue signo rationis, in quo intelligitur offensæ remitti, dici possit homo perfectè & completè Dei amicus. Ad effectum tamen merendi & satisfaciendi pro offensæ in Deum commissa satis est, hominem esse Dei Filium per gratiam illam à peccatorum sordibus abluentem, & amicum Dei quo ad præcipuas essentielles amicitiae condiciones constituentem, quamuis nondum intelligatur vltimum amicitiae complementum attulisse, quod in iniuriæ seu offensæ remissione consistit; quæ tamē in gratia gratū faciente radicaliter continetur. Et quia iustificatio peccatoris, infusione gratiæ mouentis hominis voluntatem ad actus pœnitentiæ inchoata, & in effectu constituendi hominem Deo gratum, & eum à peccati labe mundandi magis perfecta, & in iustitiæ collatione & remissionis offensæ præplemento consummata vnicum est quasi totale Dei beneficium triplici modo conceptum scilicet vt inchoatum, vt au-

Actum, & vt perfectum, idè verè & propriè dicitur homo gratis à Deo iustificari. Actus enim illi duo pœnitentis, quibus homo peccator Deo satisfacit pro offensæ in eum commissa, præterquam quòd sunt Dei beneficia gratis à Deo collata, neque gratiam aut iustificationem, neque peccati aut offensæ remissionem promerentur, sed gratiæ infusionem sequuntur gratis à Deo manantem, & peccati maculam abluentem. Declarat autem sacra Synodus Trid. sess. 6. c. 8. idè gratis nos à Deo iustificari, quia nihil eorū, quæ iustificationem præcedunt, siue fides siue opera, ipsam iustificationis gratiam promeretur. Deinde pœnitentis actus nullam per se vim habent satisfaciendi Deo pro offensæ, nisi quatenus informantur diuina gratia & charitate. Cur autem actus illi pœnitentiæ in iustificatione peccatoris cum infusione gratiæ concurrant, iam supra diximus; quia nimirum Deus gratiam infundens & iustificans non operatur per modum naturæ, sed suauiter agens cum homine libertate donato liberam eius voluntatem mouet efficaciter ad actus pœnitentiæ, quibus ad effectum gratiæ præcipuum scilicet esse Deo gratum disponitur, & pro culpa seu offensæ satisfacit in Deum commissa, & præmium simul æternæ beatitudinis promeretur.

Sed fortasse dices, eadem ratione posse hominem, qui iustificatur, eisdem actibus pœnitentiæ gratiam aut saltem remissionem offensæ promereri. Sed nulla ac vana prorsus est illatio ob disparem valde rationem illorum actuum respectu gloriæ, & respectu gratiæ aut remissionis offensæ. Nam prima gratia principium est meriti, & idè non potest cadere sub meritum. Deinde contradictionem implicat, esse gratiam & ex operibus & meritis acquiri, vt ait Apostolus ad Rom. 7. Si autem gratia, iam non ex operibus, alioquin gratia iam non est gratia. Remissio verò peccati vt est offensæ Dei, ad completam pertinet personæ dignitatem, & iustitiam eius & ad amicitiam cum Deo constituendam; ex quibus tota ratio meriti coram Deo deriuatur: iam autem diximus, actus illos pœnitentiæ priores esse iustitiæ peccatoris, qui iustificatur, & remissione peccati, prout est offensæ Dei: at gloria posterior est etiam remissione peccati, & quamuis actibus illis pœnitentiæ homo gloriam mereatur, non tamen eam intelligitur mereri antè iustitiæ complementum, idè peccati remissionem, nisi fortè inchoatiue. Quomodo peccati remissio non potest cadere sub meritum, vt scilicet eius meritum inchoetur antè remissionem, & postea consummetur; quia peccati remissio ad ipsum attinet iustitiæ complementum, sine quo meritum esse non potest: cum itaque præmiū sit quid posterius omnibus ad meritum requisitis. consequens est, vt habita iam offensæ remissione nullum possit esse meritum ad eam ordinatum. Satisfactio verò ad æqualitatem iustitiæ constituendam, & ad amicitiam ineundam cum eo, cui debita est, ordinatur; & idè sufficit in satisfaciente diuina gratia gratum faciens & maculam peccati delens, vt per actus contritionis eadem gratia informatos Deo satisfaciatur pro peccato, quatenus est offensæ in eum commissa, ad obtinendam ab eo remissionem. Ad quorū ampliorum euidentiam.

Quarto sciendum est ad iustificati-
onem concurrere fidem supernaturalem habi-
tam ex gratia & opera, præcepta, puta contriti-
onem, dilectionem, & alia, non ita tamen, vt fi-
des, aut opera iustificationem condignè vel con-
gruè

*Declaratur
amplius, &
probat
peccatorem
Deo procul
pa satisfaci-*

cere cum à
Deo iustifi-
catur, &
tamen sua
iustificatio-
nem non
mereri.

gruè mereantur; *gratis enim*, ut ait Apost. Rom. 3. *Iustificamur per gratiam Dei, & per redemptionem, quæ est in Christo Iesu*; quia scilicet nihil eorum, quæ iustificationem præcedunt, siue fides, siue opera ipsa iustificationis gratiam promeretur, ut diffinit Conc. Trident. *sess. 6. c. 8. sed per fidem dicimur à Deo iustificari*; quia fides est humanæ salutis initium, fundamentum & radix omnis iustificationis. sine qua impossibile est placere Deo, & ad filiorum eius consortium peruenire, ut eadem Tridentina Synodus ibi declarat: ex operibus verò quædam ad hominis iustificationem concurrunt ut dispositiones ad gratiam; sicut contritio & dilectio, & hæc cum cæteris omnibus ex charitate factis ut consequentia, & conferuantia, & augmentia gratiam à Deo gratis acceptam, ut idem Concilium decernit *cap. 10.* in quo sensu docet esse intelligendum dictum illud Apostoli Iacobi in eius epist. *c. 1. Videtis, quoniam ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantum.* Et illud Apoc. ultimo: *Qui iustus est iustificetur adhuc.* Et illud Eccl. 18. *Ne verearis usque ad mortem iustificari.*

Quintò considerandum est hominem ante exhibitam actu Deo satisfactionem pro culpa per actus dilectionis & contritionis non intelligi iustum in actu secundo & completo; quia non intelligitur constituisse equalitatem inter se ipsum & Deum: sed in illo tamen priori nature, cum illi Deus infundit gratiam, ut per hanc illum emundet à macula & moueat ad actus contritionis & dilectionis Dei intelligitur iustus & Deo gratus, quasi incompletè & in actu primo & veluti in fieri: non enim pro illo signo intelligitur, ut exercens actus iustitiæ & amicitie erga Deum, sed ut habens principium sufficiens, scilicet gratiam ad eliciendos, quando necesse fuerit, actus iustitiæ & efficaciam habens tunc ad exhibendam actualem satisfactionem Deo pro offensa; quia gratia, prout est in infundi, est auxilium efficaciter mouens ad eliciendos actus dilectionis & contritionis; sed antequam hi actus intelligantur eliciti, Deus intelligitur, ut offensus, nec homo tunc intelligitur esse amicus Dei completè & in actu secundo, sed incompletè tantum & in actu primo. Vnde S. D. in 4. d. 15. q. 1. a. 1. q. 2. ad 1. ait satisfactionem perducere ad equalitatem amicitie cum Deo, quia scilicet perducit ad eam in actu secundo & vltimatè completo: charitas enim & poenitentia, quæ in ratione dispositionis gratiam præcedit, non intelligitur, ut satisfaciens, nisi prout est posterior gratia, sic enim efficit actus amici, quos Deus ut amicus acceptet in recompensationem offensæ: oblata verò satisfactio per actus charitatis & contritionis debetur homini de iustitia non gratia, qua tollitur peccatū, ut causat maculam & ut est malum peccatoris (hanc enim ante prædictos actus ut satisfactorios intelligitur à Deo recepisse) sed hoc ei tantum debetur, ne scilicet amplius exigatur ab eo satisfactio pro offensa iam semel à Deo remissa. Neque tamen asserendum est hominem per prædictos actus satisfactorios mereri remissionem offensæ, quoniam operationi gratia informatæ dupliciter aliquid debetur ex iustitia: Vno modo, ita ut id quod debetur operationi, non sit formaliter factum per eam; & sic operibus bonis ex gratia & charitate procedentibus debetur, ut meritis æterna vita, tanquam præmium; non enim meritum facit formaliter præmiū. Alio modo debetur aliquid operationi ex iustitia, ita ut formaliter fiat per ipsam operationem: & respectu huius non habet operatio rationem meriti; quoniam

Naz. in D. Thom. 3. Partem.

nam, ut ait S. D. in 1. p. quæst. 62. art. 4. operatio, quæ est factiua finis (intellige sufficienter & immediatè) non exceditur à virtute finis, atq; ideo non est meritoria finis; inæqualitas autem offensæ per dictos actus poenitentiae reducitur immediatè & sufficienter ad æqualitatem, saltem ex acceptance diuinæ misericordie, ut ait S. D. in 4. d. 14. quæst. 1. art. 2. igitur per satisfactionem, nec meremur gratiam, quæ satisfactioni præsupponitur, nec remissionem offensæ quo ad ablationem inæqualitatis; quam satisfactio formaliter efficit, meritum autem non facit formaliter præmium, ut ante diximus. Ex his facillè intelligitur dictum D. Thom. in 1. p. q. 85. a. 2. ad 3. nimirum virtutem poenitentie expellere peccatum effectiue; ratio enim illius est, quia poenitentia ex primaria operantis intentione tendit immediatè ad tollendam rationem offensæ recompensando illam formaliter, & faciendo formaliter equalitatem offensæ ex acceptance Dei, quod charitati minimè conuenit respectu odij, quia charitas ex prima sua intentione non tendit ad destructionem odij Dei in eo subiecto, in quo recipitur, quia Christus Beata Virgo & Angeli actum habent charitatis, qui tamen in eis non tendit ad destructionem odij Dei, & ideo in eis nulli possunt esse actus poenitentiae, ut ait S. D. in 4. d. 14. q. 1. a. 3. qu. 2. quia talis actus per se primò immediatè & efficaciter tendit ad tollendam offensam in Deum commissam recompensando illam per modum satisfactionis: in illis autem nulla fuit offensa contra Deum; igitur poenitentia per actus suos non meretur offensæ remissionem, quia per se primo & immediatè tendit ad eam efficaciter adæquandam, & recompensandam; ac proinde dicitur etiam effectiue peccatum expellere.

Postremò sciendum est meritum non esse actum alicuius determinatæ virtutis, quoniam eius ratio non ex obiecto sumitur, à quo virtus & eius actus specificantur; sed ex supposito quod est Deo gratus, & ex electione refert opera sua in obsequium illius; satisfactio verò per se primò tendit ad æqualitatem, quæ est obiectum iustitiæ constituendam.

PRIMA CONCLUSIO: Homo, cum à Deo iustificatur, non meretur per actus poenitentiae remissionem peccati, quatenus est malum hominis, aut quatenus est offensa Dei, sed verè ac propriè gratis iustificatur. Probatur: quia quod datur ex merito, non confertur ex gratia: ait Rom. 3. dicimur Iustificari gratis per gratiam Dei, quæ est in Christo Iesu, ergo. Conclusionem hanc latè probat Medina in sua conclusione 3. & multò plures probationes eius colligi possunt ex Suarezio disp. 4. sect. 8. in 2. & 3. dicto. Priorem tamen partem negat Vasquez disp. 5. c. vlt. dicens, iustificationem peccatorum non esse sine meritis, sed eam nos mereri merito congrui.

SECUNDA CONCLUSIO: Homo per actus poenitentiae consequentes peccati remissionem, quatenus est offensa Dei, non satisfacit propriè pro peccato, sed tantum pro pena peccati. Hæc est contra Vasq. Prob. Quia secundum propriam sui nominis significationem, & secundum communem loquentium usum, & prout nunc de ea loquimur, causam important remissionis offensæ sufficientem, ad eam moraliter causandam; igitur, si iam fuerit offensa remissa, non poterit homo per actus poenitentiae subsequentes pro ea propriè Deo satisfacere.

TERTIA CONCLUSIO: Per actus poenitentiae, quatenus ordine naturæ præcedunt gratiam iustifican-

H

tem,

rem, & prout sunt ex libero arbitrio, licet intelligatur homo satisfactionem inchoare per quoddam initium actus minime per se sufficiens, non tamen sic proprie dicitur satisfacere etiam imperfecte pro culpa, quatenus est offensa Dei. Prima huius conclusionis pars probatur. Quia contritionis actus ex sui ratione satisfactio est pro culpa, quatenus est offensa Dei; igitur inchoatio contritionis est inchoatio satisfactionis: inchoat autem contritio non solum à divina gratia præmouente, sed etiam ab ipso libero arbitrio moto, & seipsum mouente: quod tamen non est sufficiens principium vere satisfactionis pro peccato; ergo. Secunda verò pars prob. Quia contritio, prout à libero hominis arbitrio præcisè concepto deriuatur, nullius est omnino valoris ad satisfaciendum; ergo.

QUARTA CONCLUSIO. Si consideretur actus contritionis, quatenus est à voluntate à Deo mota per infusionem gratiæ, quatenus mouens est prius natura, quam gratum faciat, sic magis proprie dicitur homo per actum contritionis satisfactionem inchoare, & etiam aliquo modo satisfacere. Probat. Quia homo talem actum eliciens non exhibet actum satisfactionis cum omni, quod ei debetur, complemento, cum adhuc non intelligatur diuina gratia, & charitate formatus, sed offert actum ex sufficientibus in suo ordine causis agentibus procedentem: hæc verò sunt Deus, vt causa supernaturalis per infusionem gratiæ mouens (quamuis pro illo signo non intelligatur gratia, vt gratum faciens) & liberum arbitrium à Deo motum; igitur in illo priori naturæ dici poterit homo satisfaciens satisfactione quasi existente in fieri, & non in facto esse; quia deest ei complementum, seu valor, qui ex gratia, & charitate in posteriori signo informante dependet. Qui tamen quasi radicaliter in infusione gratiæ mouentis continetur.

QUINTA CONCLUSIO. Per actus penitentia, quatenus ordine naturæ sequitur effectum gratiæ gratum facientis, satisfacit homo pro sua culpa mortali, quatenus est offensa Dei, ex imperfecta iustitia. Conclusio hæc est expressa sententia D. Thomæ locis sup. notat. & in p. p. q. 21. a. 4. ad 1. ait: In iustificatione impij apparet iustitia, dum culpas relaxat propter dilectionem, quam tamen ipse misericorditer infundit, sicut de Magdalena legitur Luca 7. Dimissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Quæ verba iuxta sensum nostræ conclusionis ibidem exponit Bannes. Glossæ verò, quas eis adhibet Medina, non solum menti S. Th. sed etiam plano ac formali verborum sensui sunt aduersæ, vt hic scitè notauit Aluarez disp. 7. concl. 3. Apud quem lege, si placet, alias eiusdem conclusionis probationes. Eandem doctrinam S. D. habet in 4. d. 24. q. 1. a. 1. q. 5. & q. 2. a. 1. & 2. & dist. 15. q. 1. a. 2. ad 1. nos satisfacere pro peccato, vt est offensa Dei; & vt auertit à Deo quod etiam affirmat in sent. ad Ambaldum ead. dist. & q.

VLTIMA CONCLUSIO. Penitens per eisdem actus, quatenus eodem ordine naturæ consequuntur effectum gratiæ gratum facientis, satisfacit ex iustitia perfecta, non simpliciter, sed ex suppositione diuine misericordiæ gratificantis actus illos. Hæc conclusio patet ex dictis in præc. Controu. & præsertim ex 3. Conclus. ibi latè probata, & explicata. Et probatur primò: quia diuina Scriptura & SS. Patres affirmant homini contritionem habenti promitti ex diuina misericordia remissionem offensæ; ergo. probat. conseq. quia si ea contritio esset satisfactio æqualis de rigore iustitiæ, iam non ex misericordia, sed ex iustitia illi responderet offensa remissio: Ant. verò prob. ex I-

sa 55. Reuertatur ad Dominum (scilicet per contritionem) & miseretur eius. & Hier. 31. Populo dicenti, egi penitentiam, &c. respondetur, Dominus misericors miseretur eius, &c. & Matth. 18. seruo roganti pro venia ait Dominus se ex misericordia debitum dimisisse. Et Luca 15. Quamuis Filius prodigus veniam petierit, dicitur tamen Patrem illius misericordia motum illi fuisse reconciliatum. Ex Patribus etiam id plures affirmant, & præsertim Aug. in Ench. c. 65. Hier. in epist. 46. & in Micheam cap. 16. Ambros. lib. 1. de penitentia cap. 4. Chrysostom. ho. 26. in Genesim, & hom. 80. ad populum, Et alij plures quos refert Athanasius in epist. ad Ioannem, quæ habetur Tom. 3. Conciliorum ante septimam Synodum. His addi potest Caietan. inf. q. 85. a. 2. Et Ferrar. 4. contra gent. cap. 54. & Vega lib. 15. in Conc. Trident. cap. 4. Et Marsilius in 4. dist. 10. & alij. Secundo prob. quia penitentia, per quam Deo satisfacimus, pars est iustitiæ potentialis, quia Deo non reddit æquale; ergo. Tertiò: quia non possumus Deo reddere cultum æqualem; ergo, neque satisfactionem æqualem. Ant. patet ex Isaia c. 40. dicente: Ecce gentes quasi strilla strula, &c. Lybanus non sufficit ad incendendum, & animalia eius non sufficient ad holocaustum, omnes gentes quasi non sint, sic sunt coram eo. Et confirmat. quia religio, quæ redditur Deo cultus, est pars potentialis iustitiæ: quia scilicet non reddit Deo cultum æqualem. Conf. verò prob. quoniam, idè non reddimus Deo cultum æqualem; quia dignitas Dei est infinita, quam nostro cultu non possumus adæquare; sed etiam satisfactio debet infinite dignitati Dei, quæ offensa est, proportionari; quam adæquare non potest dignitas satisfactionis finita; ergo. Et confirmatur ratione Anselmi lib. 1. Cur Deus homo, cap. 21. quoniam offensa mortalis Dei est infinita, vt ante diximus; at nulla puri hominis satisfactio est infinita, cum dignitas illius sumatur ex dignitate satisfaciens; omnis verò dignitas puri hominis Deo satisfaciens sit finita, tandem prob. eadem concl. quia sequeretur Christi incarnationem non fuisse necessariam ad exhibendam Deo condignam pro peccatis humanæ naturæ satisfactionem: Nam secundum oppositam sententiam, quilibet purus homo poterat ad æqualitatem satisfacere pro suis offensis: Consequens falsum est; ergo.

Non placet autem ea ratio, quam ceteris omnibus reiectis adducit Vasquez hic disput. 2. cap. 5. ratio reijciens, quia per peccatum contraximus offensam Dei, & debitum carenti omni auxilio, & sancta cogitatione; qua conuertamur ad Deum; & antequam eliciamus contritionem, qua Deo satisfaciamus, accepimus ab illo sanctam cogitationem, & auxilium ad illam eliciendam; idè, antequam satisfaciamus, iam gratis esse dimissam partem aliquam nostri delicti, eam scilicet quæ carere debebamus omni auxilio; & idè nos Deo non satisfacere ad æqualitatem pro toto debito, sed pro parte illius; Quæ ratio longè minus mihi videtur efficax, quam illi videantur infirmæ omnes aliæ rationes ab eo confutata. Primò: quia non est hic quæstio, an possit homo ad æqualitatem satisfacere pro peccatis, quas meremur propter peccatum: sed, an possit homo satisfacere pro offensa, ratione cuius illi penæ debetur; Debitum autem illud carèdi auxilio, & sancta cogitatione, penæ est, non autem culpa; ergo, licet ea ratione probet Vasq. hominem non posse satisfacere pro dicta penæ, non inde tamen ostenditur hominem pro offensa non posse ad æqualitatem satisfacere, cum sint res distinctæ; & vna gratis à Deo

Deo dimissa possit homo pro alia satisfacere. *Secundo* oblato gratis auxilio, & exhibita satisfactione ex dono Dei, illa non est æqualis offensæ; quia non est infinita sicut offensæ, & est actus partis potentialis iustitiæ; & post illius exhibitionem ex Dei misericordia remittitur offensæ, ut ex Scripturis & Patribus ostensum est; ergo non ob eam solum causam homo satisfacit ad æqualitatem pro offensæ; quia non satisfacit pro debito carenti auxilio, sed etiam quia non satisfacit pro ipsa offensæ; alioquin tenebitur Vasq. docere cum Medina posse hominem ad æqualitatem satisfacere pro offensæ mortali; quia, licet habeat satisfactionem ex gratia, illa tamen est æqualis offensæ. *Tertio*, homo existens in gratia non habet debitum carenti auxilio, quo satisfactionem eliciat; & tamen contritio & satisfactio, quam elicit homo iustificatus non est æqualis offensæ; quia non est infinita sicut offensæ, & est actus partis potentialis iustitiæ; igitur impotentia satisfaciendi pro offensæ mortali, non oritur ex hoc, quod homo debitum habeat carenti tali auxilio, & illud gratis à Deo dimittatur. Et confirmatur; quia nunquam homo contritionem & satisfactionem elicit, nisi iustificatus per gratiam, homo verò sic iustificatus debitum non habet carenti prædicto auxilio, cum illud iure connaturalitatis gratiæ debeatur. Nam quemadmodum per peccatum incurrit debitum carenti tali auxilio, sic etiam debitum incurrit carenti gratia, & ipsa satisfactio & ipsa etiam vita, iuxta illud *Thren. 3. Misericordia Domini, quod non consumpti sumus*; ergo non est maior ratio, quod satisfactio non sit ad æqualitatem ex eo, quod gratis dimittitur primum debitum, quam eo, quod gratis dimittuntur cætera. Denique probatur: quia homo per peccatum non solum incurrit debitum carenti auxilio sibi intrinseco, quo possit ipse per se satisfacere pro offensæ; sed etiam debitum incurrit, ne alteri conferatur auxilium quo satisfaciatur pro illo; sed non obstante, quod hoc debitum, etiam secundum sententiam ipsius Vasquezij sit gratis dimissum, cum ut ipse ait *hic disp. 8. c. 2. humanitas Christi sit, quæ satisfecit pro nobis*, & illi gratis collatum fuerit auxilium ad sic satisfaciendum, tamen satisfactio eius fuit æqualis & superabundans omnem offensam & poenam, ut ibidem ait Vasq. ergo, quod Deus gratis dimittat illud debitum per gratuitam auxilij prædicti collationem, non infert purum hominem ad æqualitatem pro offensæ mortali non posse satisfacere.

Argum. & Solutiones. Conc. 1. conc. ubi Vasq.

CONTRA primam Conclusionem sunt multa argumenta. Vasq. in 1. 2. q. 114. a. 5. disp. 218. quæ, ne limites propositæ controuersiæ transeamus, suo loco diluenda referuamus. Sed non est pretereundum argumentum, quod *hic disp. 7. c. 6. pro sua sententia constituit idem auctor ex August. epist. 105. cuius verba sunt. Sed nec ipsa remissio peccatorum, sine aliquo merito est, si fides hanc impetrat; neq. enim nullum est meritum fidei, quia fide ille dicebat: Deus propitius esto mihi peccatori: & descendit iustificatus merito fidelis humilior; quoniam qui se humiliat, exaltabitur. &c.* Hæc August. ergo teste Augustino, remissio peccatorum fit ex præcedenti merito fidei. Respond. cum D. Thom. in allegat. artic. 5. ad 1. D. Augustin. libr. 1. retract. cap. 23. seipsum explicasse dicendo, se aliquando in hoc fuisse deceptum, quod credidit, initium fidei esse ex nobis, sed consummationem nobis dari à Deo: Et ad hunc sensum (inquit S.D.) videtur pertinere, quod fides iustificationem mereatur: sed si supponamus, sicut

Sol.

A fidei veritas habet, quod initium fidei sit in nobis à Deo. tam etiam ipse actus fidei consequitur primam gratiam, & ita non potest esse meritorius primæ gratiæ per fidem; igitur iustificatur homo, non quia credendo mereatur iustificationem, sed quia dum iustificatur, credit, eo quod motus fidei requiritur ad iustificationem impij. Hæc ibi S.D. ex quibus apparet Vasq. haud fideliter Augustinum allegasse, qui declarationem eius ab Angelico nostro Doctore notatam, & cuilibet vel mediocriter erudito Theologo perspectam præteriiuit.

Vasq. dolus.

CONTRA secundam conclus. argumentatur idem expositor. Quia non est de ratione satisfactionis, ut virtute illius debitum remittatur; ergo. Probatur antecedens: Quoniam in debitis pecuniarijs satisfactio post debiti remissionem exhibetur. Et conf. ac explicatur idem antecedens: Quia satisfactio post debiti remissionem idem dicitur satisfactio; quia ex parte eius, qui illam exhibet, satis videtur factum pro illo debito; ergo, licet per gratiam habitualement prius natura intelligatur remissa macula culpæ & offensæ, nihilominus contritio quæ ordine naturæ consequitur infusionem gratiæ habitualis, dicenda est satisfactio; quia homo, quem poenitet peccasse, satis videtur fecisse, ut remitteretur sibi peccatum, & offensæ, nisi iam remissa esset. Resp. Sol. falsum esse antecedens loquendo de satisfactio- ne propriè dicta & de ea præsertim, quæ Deo exhibetur ab hominè. Ad probationem negatur assumptum; quia debitum non intelligitur remissum, nisi constituta æqualitate iustitiæ inter creditorem & debitorem, quæ non est ante debiti solutionem. Deinde negatur etiam consequentia; quoniam offensæ remissio coram Deo non fit, nisi mediò actu voluntatis humanæ peccatum summè detestantis & Deum super omnia diligentis, quibus contritio, quæ satisfactio est pro culpa ut est offensæ Dei, constituitur: quam quidem offensam post dictos actus diximus secundum D. Thom. à Deo remitti. Ad confir. dico, ea solum probari aut suaderi, talem satisfactionis modum esse possibilem, non autem sic esse de facto, & secundum Dei potentiam ordinariam ob iam dictam causam; quia scilicet actus illi, quibus mediantibus fit offensæ remissio, sunt formaliter ipsa satisfactio.

Con. 2. conc. ubi Vasq.

Conf.

Sol.

Ad conf.

CONTRA quartam concl. produci possent argumenta. quibus probat Alvarez suam secundam conclusionem: sed ea probant tantum actus contritionis, antequam informetur gratia gratum faciente, non esse absolute loquendo satisfactiones etiam imperfectas: nos autem asserimus, esse satisfactiones ut inchoatas & ut in fieri.

Con. 4. conc. clus. obijcit Aluar.

CONTRA quintam, & sextam concl. sunt argumenta Medina & aliorum, quæ referunt & solvunt Nugnus & Alvarez locis supra notatis: sed expositis fundamentis facile diluuntur.

SEXTA CONTROVERSIA.

An saltem pro culpa veniali possit homo purus, & iustus Deo ad æqualitatem satisfacere?

DVæ sunt in hac Controuersia Doctorum Sententiæ. Extreme sententiæ & duæ mediæ. Prima extrema sententiæ est Petri à Soto, qui in suo tractat. de Institutione Sacerdot. lect. 18. de Poenitentia hanc sibi primam statuit conclusionem: Venialium etiam peccatorum remissionem diuinæ gratiæ opus esse, & non meritorium vel satisfactionis nostræ, scripturæ & rationi fidei valde conuenit.

Doctorem.